

Gerçekler, gizlenebilir, baskılanabilir ama yok edilemez!

Bilim Akademisi'nin her yıl düzenlediği Yılın Konferansı'nın bu yılki konusu Timothy Garton Ash, "Özgür İfade Saldırı Altında" başlıklı bir konuşma yaptı. Oxford Üniversitesi'nden tarih profesörü Garton Ash, internetin yayılmasıyla "Bağlantılı" bir hale gelen dünyamızda özgür ifade sınırlarının belirlenmesinde sorunlar yaşandığını söyledi.

Reyhan Oksay

Prof. Dr. Timothy Garton Ash, son yıllarda ABD, Macaristan, Polonya, Çin, Hindistan gibi ülkelerde yavaş yavaş otoriterleşme eğiliminin arttığını ve buna bağlı olarak özgür ifadenin ciddi bir tehdit altında olduğunu ileri sürdü.

Özgür ifadenin temel işlevi Garton Ash'e göre gerçeği ortaya çıkartmak. Gerçeklerin gizlenebileceğini, üzerinin örtülebileceğini ama hiçbir zaman yok edilemeyeceğine dikkat çeken İngiliz tarihçi, gerçeği ortaya çıkartacak tek unsurun ifade özgürlüğü olduğunu altını çiziyor. Kentleşme ve internetin yayılmasıyla birlikte dünyanın "küresel boyutta bir kent" haline geldiğini belirten Garton Ash, bu gelişimin özgür ifade olasılıklarını arttırdığını, ancak aynı zamanda yeni sorunlara zemin hazırladığını ifade ediyor. Örneğin internette yayınlanan bir video bir ülkede yalnızca itici ve rencide edici bulunurken başka bir ülkede,, protestolara ve şiddet olaylarına yol açabiliyor.

Timothy Garton Ash

Oxford Üniversitesi'nde Avrupa Çalışmaları Profesörü ve Stanford Üniversitesi'nde Hoover Enstitüsünde Kıdemli Araştırmacı olarak görev yapıyor. 10 kitap yazmış. Son kitabı *Free Speech: Ten Principles for a Connected World* (İfade Özgürlüğü: Bağlantılı Bir Dünya İçin On İlke).

Özgü ifade ve sınırları

Garton Ash hiçbir zaman sınırsız bir konuşma özgürlüğünden yana olmadığını belirterek şöyle konuşuyor: "Özgür ifade tartışmaları her zaman sınırların nerede başlayıp nerede biteceği ile ilgilidir. Benim için sınırlar özel hayatın korunması, çocuk pornografisinin engellenmesi, bazı sınırların dar bir çerçevede gizli tutulması ile ilgilidir. Aslında insanları kırıcı, acıtırıcı, rahatsız edici bir şekilde eleştirmek bir insan hakkıdır, ama görevi değildir. Daha iyi bir eğitim ve daha gelişmiş bir sivil toplum yapısı, insanların birbirlerine ve farklılıklarına daha hoşgörülü davranmalarına yol açar. Bunun alternatifi devlet müdahalesidir ki bu, özellikle genç insanlarda daha fazla kin, öfke ve nefret birikimine neden olur."

'Post-hakikat anlamsız'

Barton Ash'e son günlerin moda kavramı olan post-hakikat'in, özgür ifadeyi nasıl etkileyeceğini sorduk. Eğer özgür ifadenin asıl hedefi gerçekleri ortaya çıkartmaksa, sorgulayan kişi neyin gerçek, neyin asılsız olduğunun ayırma nasıl varılacak? Post-hakikat kavramını çok anlamsız ve gereksiz bulunduğunu belirten Gar-

ton Ash, "Bu kavram şimdilerde çoğunluğun yalan söylediğini ancak daha önce herkesin doğruları dile getirdiğini ima ediyor. Tarihe bir göz attığımızda pek çok liderin toplumları yalan yanlış söylemlerle felaketlere sürüklediğini görüyoruz. Olayları saptırmak, gerçekleri gizlemek bugüne özgü değil."

ne özgü değil."

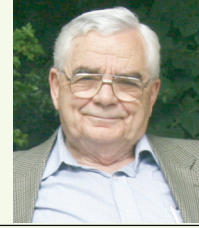
Üniversiteler ve özgür ifade

Üniversitelerin özgür düşünce için en güvenilir, en sağlam alanlardan biri olması gerektiğinin altını çizen Garton Ash bu konudaki deneyimlerini şöyle aktarıyor: "Üniversitelerde, en azından benim tanık olduğum İngilizce konuşan yükseköğretim kurumlarında, özgür ifade en sorunlu tartışma konularından biri. Örneğin Başbakan Theresa May üniversitelerde özgür ifadenin sınırlandırılmasından yana gibi görünüyor. İçişleri Bakanı olarak görev yaparken ülke çapında geçerli, terör karşıtı yasaları yürürlüğe soktu. Öyle ki yasa tasarısında, akademisyenlerden şiddet içermeyen aşırı uçları (hiçbir zaman bu kavram net bir şekilde

tanımlanmadı) izlemeleri hatta kuşkulandıkları durumları güvenlik güçlerine ihbar etmeleri istendi. Hassas dengeyi yakalamak için yetkililerin aldığı bazı kararlar bazen 'aptallık', bazen de 'abartı' yüzünden sınırları zorlayabiliyor."

Yıllardır öğrencileriyle bu konuyu tartıştığını söyleyen Garton Ash, bazı istisnalara göz yumulmasından yana. Örneğin yerleşke içinde yapılan bazı barışçıl, ancak provokatif öğrenci faaliyetlerinin ifade özgürlüğüne bir tehdit olarak değil, tam tersi onu geliştiren bir yaklaşım olarak değerlendirilmesi gerektiğini düşünüyor.

Bugün Batı'nın belli başlı üniversitelerinde ifade özgürlüğüne yönelik tehditlerin henüz tehlikeli boyutlara ulaşmadığını belirten Garton Ash, ama gidişatı tehlikeli buluyor. Oxford Üniversitesi web sayfasında özgür ifade ile ilgili şu bildiriyi kaleme almış: "Özgür ifade bir üniversitenin yaşam damarlarıdır. Bu da kaçınılmaz olarak bazılarımızın rahatsız edici, itici ve zararlı bulunduğu görüşlerle karşı karşıya kalması anlamına geliyor. Bu nedenle üniversite özgür ifadeyi her türlü saldırıya karşı dayanıklı, sağlam bir nezaket çerçevesi içinde geliştirmek zorundadır."

Köşegen

Bozkurt Güvenç

bozkurt.guvenc@gmail.com

İNSAN OLMAK, İNSANIN GELECEĞİ: 3

Yirminci Yüzyıl'dan 21. yüzyıla geçerken, aslında, Milat'tan sonraki ikinci binden üçüncüye de geçiyorduk. Büyük bir heyecan vardı.

Beklenmedik şeyler olmadı. Sosyolog Wallerstein'in (1999) *'Bil-dik Dünya'nın Sonu'* adıyla dilimize çevrilen yorumunu hatırlıyorum. Pek çok şeylerin bittiği görüşüne karşı çıkan olmadığı gibi, 'Geleceğin belirsizliği kaygısı' da dünya gündemdeki yerini koruyor.

"Küreselleşen Dünya" söylemi tam anlaşılmadan dünyaca kabul gördü. Oysa, Neocoon (yeni kapitalist) ekonomi politikasının 2002 ve 2008'de yol açtığı sorunlar çözülüyor, geleceğe erteleniyor. AB üyesi Yunanistan, Portekiz ve İtalya'dan sonra sıra ülkemize geldi. Yapısal sorunlarımızı, demokrasiden mutlak monarşiye dönerek ertelemeye çalışıyoruz. Oysa yaşadığımız *post-gerçekler*, kültürel ve ekonomiktir.

Artan nüfusu beslemek için ekonomilerin büyümesi zorunludur. Oysa büyüyen ekonomi, ısınma ve çevre kirlenmesi gibi yaşam ve sağlık sorunlarına yol açıyor. Büyümeyi savunan dünya güçleri (Çin dahil), küresel, büyümenin bedelini yoksullara yüklüyor. 50 bin \$'lık milli gelir söylemleri yanıltıcıdır. Kendimizi aldatmayalım. On bin Dolar'da durduk ve geriliyoruz.

Küreselleşme söylemiyle, sanal bir *'refah toplumu'* yaratıldı. Akıllı telefonla, bilgisayarlı iletişim ve banka borçlu araba ve konutlarda la yaşayanlar, geleceğe şöyle bakıyorlar: *"Bu Dünya'da her şey olabilir! İletişim devrimini yapan teknoloji, her sorunu çözecek; yakında robotlar üretecek bizler tüketeceğiz."*

Bilgisiz refah toplumunun dünya görüşü böyledir. İletişim devrimi bir bilgi toplumu yaratamadı. Isınma ve kirlenmenin nedeni, enerji tüketen yüksek teknolojilerdir. Uygarlık tarihi boyunca 14°C olan ortalama ısı, geçen yüzyılda ve günümüzde 15°C dereceye doğru yükseldi. 'Sürsün varsın, benim buzdolabım ve klimam var' denemez! Ortalama 16-16,5°C de, insan türünün tüm canlılarla birlikte yok olacağı sır değil.

Gelecek Kaygısı

Tarihçi Harari'nin *Sapiens* eserinde değinip geçtiği 'Gelecek sorunu' insanın Doğa'ya efendilik taslaması ya da tanrı olmak hayali değil, İnsan türünün Canlılar Alemi'nde hayatta kalma savaşıdır. Yaşam küreyi tehdit eden sorunların bilincinde olan gelişmiş ülkeler; Galbraith'ın önerdiği, kapitalizm ile sosyalizmi uzlaştıran yeni bir Dünya düzeni arıyorlar. Referandum, bizim dünya görüşümüzle yakından ilgilidir. Geleneksel, toplumların gelecekle ilgilenmediği biliniyor. Biz de günlük yaşıyor *'Allah Kerim'* diyoruz. Yakın gelecekte seçtiğim bir örnek veriyorum.

Hali vakti yerinde bir dostumun hatırlarını sormuştum. Cep telefonunu çıkardı ve ekrandaki bilgileri okumaya başladı:

Tansiyon ve nabız normal. İçmem gereken suyun yarısını içmiş; gündelik 1000 adımın yarısını atmışım; yatıncaya kadar suya devam ve 500 adım daha atmam gerekiyor. Dün akşam uykuda fazla dönmüşüm. Bu yüzden tenisi azaltıp, yüzmeyi artırmam gerekiyor...

Hepsi iyi de yatakta dönüşünü cep telefonunun nasıl biliyor? Arkadaşım kolundaki bileziği gösterdi. Konuyu geçiştirmek için referandum oyunu sordum. Psikolog dostu, sabah dokuzdan önce, akşam dokuzdan sonra TV'de hafif şeyler izlemesini söylüyormuş. *'Her şey olabilir!'* dedi. Kişisel kaygıları yoktu; beden ve ruh sağlığı yerinde görünüyordu; NASA'nın Mars ve Uzay deneylerinden olumlu sonuçlar bekliyordu. Ayrılrken kararsızdım. Cep telefonumu mu değiştireyim, yoksa aile danışmanımı mı? Gelirim ikisine de yeterli değildi. Eve dönünce 'insan olmak' dizisine devam edemedim. Ekranları karartıp erken yattım, dönüşlerimi sayarken uyuya kalmışım.

Seçtiğim örneği *iyimsen*, yorumunu *karamsar* bulan okurlar haklıdır!